

І. В. Каленська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

Т. Р. Кияк

Визначення ядра лексико-семантичного поля ІНТЕЛЕКТ

Ідеї та принципи семантичного аналізу мови, які вчені об'єднують під загальною назвою дослідження семантичного поля, охоплюють період кінця XIX – початку XX століть. Формулювання цих ідей та принципів ми знаходимо в працях А. А. Потебні, М. М. Покровського, Р. М. Мейера, Й. Тріра, Г. Штерберга, Г. Ібсена, В. Порціга, А. Йолеса тощо.

У сучасному мовознавстві семантичне поле визначається як сукупність мовних (головним чином лексичних) одиниць, які об'єднані спільністю змісту (деколи також спільністю формальних показників) і відображають понятійну, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ [2: 138].

У структурі семантичного поля можна виділити такі частини:

1) ядро поля – компонент, навколо якого розгортається поле. Оскільки ядро є лексичним вираженням смислів, або семантичних ознак, воно може замінити кожен із членів парадигми, виступаючи представником усієї парадигми;

2) центр поля складається з одиниць, які мають загальне з ядром і між собою значення;

3) периферія поля складається з одиниць, що є найвіддаленішими за своїм значенням від ядра. Вони деталізують та конкретизують основне значення поля;

4) фрагменти поля є вертикальною ядерною і центро-периферійною структурою, яка за своєю семантикою утворює окрему структуру однотипного/різностипного складу [1: 191].

Для визначення ядра лексико-семантичного поля необхідно встановити значення основних лексем, які об'єктивують концепт ІНТЕЛЕКТ в англійській мові, оскільки слово як елемент

лексико-семантичної системи реалізується в складі певної лексичної парадигми, що інтерпретується як інваріант даної парадигми, утвореної лексико-семантичним варіантом цього слова, і як ім'я (синонімічного) ряду, утвореного синонімами, співвіднесеними з одним із лексико-семантичних варіантів цього слова [1; 2; 3]. Також необхідно провести аналіз дефініцій лексеми ІНТЕЛЕКТ у лінгвістичних словниках і провести компаративний аналіз синонімічного ряду з дефініціями цього концепту.

У Roget's Thesaurus найпершою дефініцією концепту ІНТЕЛЕКТ виступає *"ability to perceive, understand"* [7]. У Longman Dictionary of Contemporary English подані наступні дефініції: 1. a) *the ability to learn, understand, and think about things*; b) *a high level of this ability*; 2. a) *information about the secret activities of foreign governments, the military plans of an enemy etc* [5]. Щодо Oxford Dictionary, то в ньому превалюючими дефініціями є наступні: 1. a) *the ability to acquire and apply knowledge and skills*; b) *a person or being with the ability to acquire and apply knowledge and skills*; 2. a) *the collection of information of military or political value*; b) *people employed in the collection of military or political information*; c) *military or political information*; d) *information in general; news* [6]. У Cambridge Advanced Learner's Dictionary знаходимо наступні дефініції лексеми *intelligence*: 1. (noun *ability*) a) *the ability to learn, understand and make judgments or have opinions that are based on reason*; 2. (noun *secret information*) *secret information about the governments of other countries, especially enemy governments, or a group of people who collect and deal with this information* [4].

На основі дефініційного аналізу лексеми *intelligence* у системі англійської мови ми можемо визначити максимальну кількість семем, які воно може позначити. Сукупність семем однієї лексеми і утворює необхідну семантему як спосіб мовної реалізації базових концептуальних ознак досліджуваного концепту, а, отже – утворює ядро цього концепту [3].

До ядра семантичного поля входять наступні іменники (за ступенем емоційної інтенсивності):

1. *intellect, understanding, aptitude, capacity, brainpower, cleverness, astuteness, quickness, alertness, keenness, brightness, shrewdness, wit, mother wit, (common) sense, insight, perspicacity,*

perception, discernment, discretion, percipience, perspicaciousness, wisdom, sagacity, (colloq) brains, savvy, grey matter;

2. *information, knowledge, word, data, facts, advice, news, tidings, findings, (colloq) dope, low-down, info, (Brit) gen, (US) inside, poop.*

Всі прикметники лексико-семантичного поля ІНТЕЛЕКТ відображають дві сфери: інтелектуальні здібності самої людини та результати її інтелектуальної праці – об'єкти (абстрактні і конкретні).

Отже, ядро лексико-семантичного поля на позначення концепту ІНТЕЛЕКТ було виявлене за допомогою аналізу складових компонентів дефініцій лексеми *intelligence* і шляхом дослідження синонімічного ряду, який входить до складу концепту; також шляхом уточнення реального, когнітивного змісту лексеми, що репрезентує цей концепт в англійській мові та дозволяє виявити його диференційні ознаки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. – Воронеж: Истоки, 2002. – 191 с.

2. Сереброва Т. В. Поле как категория представления словарного состава // Общие проблемы строения и организации языковых категорий. – Москва: МГПУ, 1998. – 137-141 с.

3. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы. – М.: Изд-во АН СССР, 1962. – 287 с.

4. Cambridge Dictionary Online: Free English Dictionary and Thesaurus. – Режим доступу: <http://dictionary.cambridge.org/>

5. Longman Language Activator. The World's First Production Dictionary / By D. Summers. – Harlow: Longman, 1998. – 1587.

6. Oxford Advanced Learner's Dictionary. – Режим доступу: http://oxforddictionaries.com/view/entry/m_en_gb0415170#m_en_gb0415170

7. Roget's International Thesaurus of English Words and Phrases. – Режим доступу: <http://www.bartleby.com/110/>